

„Prejudiciul” – problema centrală a cauzelor de evaziune fiscală

„Damage” – the central issue in tax evasion cases

Conf. univ. dr. **Adrian FANU-MOCA***
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Drept

Abstract

The article analyses the notions of "damage" and "claims of the civil party" in relation to the specifics of tax evasion cases, based on the jurisprudence of the Constitutional Court and the High Court of Cassation and Justice. The concept of "damage" is a central issue in tax evasion cases because the legislator has linked important consequences to it in Law 241/2005 on preventing and combating tax evasion: it is the element that differentiates between the typical version of the offence covered by paragraph 2 of Article 2 of the Law on the Prevention of and Fight against Tax Evasion and the offence covered by paragraph 2 of Article 2 of the Law on the Prevention of and Fight against Tax Evasion. (1) of Art. 9 and the two aggravated variants regulated in para. (2) and in para. (The provisions of Article 10, which govern the grounds for terminating the criminal proceedings, reducing the penalty and imposing a fine, are triggered by its payment.

Keywords: tax evasion, damage, civil party's claims, indictment, expert opinion, judgment.

Rezumat

Articolul analizează noțiunile de „prejudiciu” și pe cea de „pretenții ale părții civile” prin raportare la specificul cauzelor de evaziune fiscală, pornind de la jurisprudența Curții Constituționale și cea a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Noțiunea de „prejudiciu” reprezintă o problemă centrală în cauzele de evaziune fiscală pentru că de aceasta legiuitorul a legat consecințe importante în cuprinsul Legii nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale: este elementul care realizează o diferențiere între varianta tip a infracțiunii reglementată de alin. (1) al art. 9 și cele două variante agravate reglementate în alin. (2) și, respectiv, în alin. (3), iar dispozițiile art. 10, care reglementează cauzele de încetare a procesului penal, de reducere a pedepsei și de aplicare a pedepsei amenzii, sunt activate de plata acestuia.

Cuvinte-cheie: evaziune fiscală, prejudiciu, pretențiile părții civile, rechizitoriu, expertiză, hotărâre judecătorească.

1. Introducere. Noțiunea de „prejudiciu” reprezintă o problemă centrală în cauzele de evaziune fiscală pentru că de acesta legiuitorul a legat mai multe consecințe în cuprinsul Legii nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale¹. Astfel, în primul rând, în art. 9 al acestei legi se realizează o diferențiere clară în funcție de acest element între varianta tip a infracțiunii reglementată de alin. (1) și cele două variante agravate reglementate în alin. (2)² și, respectiv, în alin. (3)³. De asemenea, în art. 10 sunt reglementate cauzele de încetare a procesului penal, de reducere a pedepsei și de aplicare a pedepsei amenzii condiționate de „acoperirea prejudiciului”. În ceea ce privește dreptul la reducerea

* adrian.fanu@e-uvt.ro

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 672 din 27 iulie 2005.

² Art. 9 alin. (2) dispune: „Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 100.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 5 ani”.

³ Art. 9 alin. (3) dispune: „Dacă prin faptele prevăzute la alin. (1) s-a produs un prejudiciu mai mare de 500.000 euro, în echivalentul monedei naționale, limita minimă a pedepsei prevăzute de lege și limita maximă a acesteia se majorează cu 7 ani”.

limitelor de pedeapsă prevăzut de dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, Curtea Constituțională a apreciat că acesta nu este un drept fundamental⁴, legiuitorul fiind liber, în temeiul art. 73 alin. (3) lit. h) din Legea fundamentală, să stabilească un regim sancționator derogator în vederea recuperării prejudiciului cauzat prin faptele incriminate ca infracțiuni⁵.

În aplicarea art. 73 alin. (3) lit. h) din Constituția României, revizuită, legiuitorul a reglementat, prin art. 10 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 241/2005, o „cauză de reducere a pedepsei prevăzute de lege” pentru fapta săvârșită, aceasta constituind o măsură de politică penală determinată de specificul infracțiunilor de evaziune fiscală și de necesitatea recuperării, cu celeritate, a sumelor datorate bugetului general consolidat, în condițiile existenței unui interes al inculpatului de a obține un astfel de beneficiu și, respectiv, al statului de a încasa creanțele fiscale principale evazionate și accesoriile acestora.

2. Noțiunea de prejudiciu, în accepțiunea Legii nr. 241/2005. Legea pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale nu reglementează o definiție a noțiunii de „prejudiciu”, care, de altfel, este o categorie juridică des uzitată în diverse ramuri ale dreptului. Această noțiune a primit însă o contextualizare în câmpul evaziunii fiscale prin Decizia Curții Constituționale nr. 867 din 14 decembrie 2021⁶ prin care a fost admisă excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că sintagma „pretențiile părții civile”, cuprinsă în dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, în redactarea anterioară modificării prin Legea nr. 55/2021 privind modificarea și completarea Legii nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, este neconstituțională.

Textul legal criticat avea la momentul respectiv următorul conținut: „În cazul săvârșirii unei infracțiuni de evaziune fiscală prevăzute la art. 8 și 9, dacă în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, inculpatul acoperă integral *pretențiile părții civile*, limitele prevăzute de lege pentru fapta săvârșită se reduc la jumătate” (s.n. – AFM).

Problema de neconstituționalitate a fost generată de faptul că, de-a lungul timpului, în ceea ce privește cauza de reducere a limitelor de pedeapsă reglementată în primele două variante ale art. 10 al Legii nr. 241/2005, legiuitorul a operat cu două concepte, și anume „prejudiciul cauzat”, respectiv „pretențiile părții civile”, fiind important să se știe, din perspectiva cerințelor de claritate și previzibilitate ale legii penale, dacă cele două concepte sunt sinonime, iar dacă nu, care este relația juridică dintre ele și care este noțiunea proprie acestei reglementări.

Așa cum a reținut instanța de contencios constituțional în decizia anteamintită, potrivit art. 20 alin. (2) și (3) C. pr. pen., constituirea ca parte civilă se face în scris sau oral, cu indicarea naturii și a întinderii pretențiilor, a motivelor și a probelor pe care acestea se întemeiază. În cazul în care constituirea ca parte civilă se face oral, organele judiciare în fața cărora se realizează aceasta, au obligația de a consemna aceasta într-un proces-verbal sau, după caz, în încheiere.

Curtea Constituțională a observat că „persoana vătămată, care se constituie parte civilă, poate înainta un quantum al pretențiilor diferit de quantumul prejudiciului stabilit de către procuror, legiuitorul neimpunând necesitatea/obligativitatea respectării unei egalități între cele două elemente. Astfel, pretențiile părții civile pot avea un quantum fie mai ridicat, fie mai scăzut față de quantumul prejudiciului stabilit de către procuror, în cursul urmăririi penale.

În acest sens, Curtea reține că în doctrină a fost subliniată diferența dintre cele două sintagme – «prejudiciu cauzat», respectiv «pretențiile părții civile». Astfel, s-a precizat că «pretențiile civile reprezintă suma cerută, iar prejudiciul suma dovedită». Cu altă ocazie, s-a subliniat că există o deosebire între noțiunea de prejudiciu și noțiunea de pretenții ale părții civile, deoarece, în timp ce prima se referă la quantumul dovedit al pretențiilor, cea de-a doua se referă la quantumul sumei solicitate de partea civilă.

⁴ Decizia Curții Constituționale nr. 320 din 17 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 636 din 18 august 2016.

⁵ Decizia Curții Constituționale nr. 318 din 18 aprilie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 400 din 9 mai 2006.

⁶ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 325 din 1 aprilie 2022.

Astfel, noțiunea de pretenții ale părții civile folosită de legiuitor în accepțiunea art. 10 din Legea nr. 241/2005 nu este identică cu noțiunea de prejudiciu produs ca urmare a săvârșirii de către inculpat a vreuneia dintre infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute la art. 8 și 9 din Legea nr. 241/2005”.

Aplicând aceste considerente în analiza dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în redactarea anterioară modificării prin Legea nr. 55/2021, instanța de control constituțional a constatat că „din perspectiva aplicării cauzei de reducere a pedepsei, reglementată de Legea nr. 241/2005, există o diferență conceptuală între cele două sintagme – «prejudiciu cauzat» și «pretențiile părții civile» –, acestea referindu-se la chestiuni diferite.

Așa fiind, Curtea apreciază că, în ceea ce privește reducerea limitelor de pedeapsă în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 8 și 9 din Legea nr. 241/2005, trebuie subliniată diferența dintre noțiunea de «prejudiciu cauzat» și cea de «pretenții ale părții civile». Consecința acestui fapt se transpune în posibilitatea existenței unui quantum al «pretențiilor părții civile» diferit de cel al «prejudiciului cauzat», putând fi constatate diferențe semnificative între acestea, atât în minus, cât și în plus. Aceasta cu atât mai mult cu cât, conform art. 20 alin. (5) lit. b) C. pr. pen., «până la terminarea cercetării judecătorești, partea civilă poate mări sau micșora întinderea pretențiilor»”.

În contextul normativ anterior, îndeplinirea condiției referitoare la „acoperirea integrală a pretențiilor părții civile” era legată de quantumul acestora, neputând fi influențată de stabilirea quantumului prejudiciului de către procuror, partea civilă fiind liberă să solicite pretenții într-un quantum mult mai mare sau mult mai mic decât quantumul prejudiciului stabilit de procuror. Acest fapt putea determina, după caz, crearea unui impediment de natură să împiedice acoperirea sumei respective și, implicit, aplicarea cauzei de reducere a limitelor de pedeapsă, sau, dimpotrivă, crearea unei situații de natură a avantaja anumiți inculpați. Aceste situații puteau apărea chiar în contextul în care subiectul pasiv în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală și, de asemenea, partea civilă în procesul penal este întotdeauna statul.

Principiului disponibilității care guvernează acțiunea civilă în procesul penal, chiar și atunci când este exercitată de către stat, face ca procurorul sau instanța de judecată să nu poată limita acest aspect, organele judiciare neputându-se subroga în drepturile persoanei vătămate, constituirea statului ca parte civilă fiind o opțiune, pe care acesta o poate sau nu exercita. Așa fiind, Curtea Constituțională a reținut că, „în condițiile în care aplicarea cauzei de reducere a pedepselor prevăzute de lege în cazul săvârșirii uneia dintre infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute la art. 8 și 9 din Legea nr. 241/2005 a fost condiționată de către legiuitor, printre altele, de plata voluntară și în integralitate a pretențiilor părții civile, se ajunge la situația în care aplicarea acestui beneficiu este condiționată de comportamentul persoanei vătămate/de manifestarea de voință a părții civile. Cu alte cuvinte, pentru ca dispozițiile de lege criticate să poate produce efecte juridice, este necesar ca în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală prevăzute la art. 8 și 9 din Legea nr. 241/2005 statul să se constituie parte civilă și să indice în mod clar, concret, explicit pretențiile pe care le are sub aspectul laturii civile. Or, se constată că persoana vătămată, constituită ca parte civilă în procesul penal, are interese contrare inculpatului, așa încât există posibilitatea ca aceasta să își exercite dreptul de a reclama reparații în mod abuziv, cu scopul de a exclude accesul inculpatului de la beneficiul cauzei de reducere a pedepsei.

Din această perspectivă, Curtea constată că, prin modalitatea de reglementare, legiuitorul a creat premisa aplicării cauzei de reducere a pedepsei ca rezultat al unor interpretări sau aprecieri arbitrare ale persoanei vătămate/părții civile. Or, prin această modalitate de reglementare, legiuitorul a conferit persoanei vătămate/părții civile din procesul penal (referitor la infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 8 și 9 din Legea nr. 241/2005) o poziție privilegiată, simpla manifestare de voință a acesteia din urmă putând determina posibilitatea aplicării sau neaplicării cauzei de reducere a limitelor de pedeapsă, ceea ce contravine dreptului la un proces echitabil și principiului potrivit căruia justiția este unică, imparțială și egală pentru toți”.

3. Stabilirea prejudiciului în cauzele de evaziune fiscală. Fiind o problemă esențială în orice cauză de evaziune fiscală care vizează infracțiunea incriminată de art. 9 din Legea nr. 241/2005, quantumul prejudiciului condiționând încadrarea juridică a faptei, în practică au existat discuții în ceea ce privește modalitatea de stabilire a quantumului prejudiciului. În acest context, a fost chemată să se pronunțe Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, care prin

Decizia nr. 17 din 5 octombrie 2015 referitoare la recursul în interesul legii privind modul de soluționare a laturii civile în cazul condamnării inculpaților pentru infracțiuni de evaziune fiscală prevăzute în Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare⁷, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, a stabilit, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 19 din C. pr. pen.: „În cauzele penale având ca obiect infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute în Legea nr. 241/2005, instanța, soluționând acțiunea civilă, dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârșirea acestor infracțiuni la plata sumelor reprezentând obligația fiscală principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii datorate, în condițiile Codului de procedură fiscală”.

Pentru a pronunța această soluție interpretativă cu valoare obligatorie, instanța supremă a reținut că „din perspectiva regulii de interpretare logică *specialia generalibus derogant* – legea specială derogă de la legea generală – se apreciază că dispozițiile art. 19 C. pr. pen. au caracter de lege generală. Concomitent, Legea nr. 241/2005 are caracterul unei legi penale speciale, după criteriul conținutului și al sferei de incidență (prescrie condițiile în care o faptă constituie infracțiune, precum și pedeapsa ce se aplică), conținând norme de drept substanțial, dar și norme de procedură cu caracter special. Chiar și în situația în care Legea nr. 241/2005 nu ar fi făcut trimitere explicită la dispozițiile Codului de procedură fiscală, nu se poate ignora faptul că dispozițiile acestei legi se integrează organic sistemului legislației în materie fiscală, scop în care această lege trebuie corelată cu actele normative de nivel superior sau de același nivel cu care se află în conexiune, astfel cum prevăd dispozițiile art. 13 lit. a) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Or, cele mai importante legi în materie fiscală cu care Legea nr. 241/2005 se află în conexiune sunt Codul fiscal și Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare, acte normative care guvernează modul de definire, stabilire și administrare a creanțelor fiscale”.

Pornind de la calificarea raportului juridic născut între plătitorul taxei și beneficiarul acesteia ca un raport juridic de drept fiscal, reglementat de prevederile Codului fiscal și de cele ale Codului de procedură fiscală, instanța supremă, în valorizarea competenței sale interpretative, a statuat că, în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală, inculpații vor fi obligați la suportarea prejudiciului constând în echivalentul cuantumului creanțelor fiscale principale deținute de stat, dar și la plata creanțelor fiscale accesorii, astfel cum sunt definite acestea de Codul de procedură fiscală, având în vedere că dreptul la perceperea creanțelor fiscale accesorii intră, de asemenea, în conținutul raportului juridic de drept fiscal, cuantumul acestora fiind stabilit de Codul de procedură fiscală.

În motivarea dată soluției interpretative, Înalta Curte de Casație și Justiție a mai reținut că „obligațiile de plată accesorii au un caracter prestabilit, atât în privința semnificației pe care acestea o au în contextul raportului juridic de drept fiscal, cât și în privința modalității de calcul al sumelor în care se materializează. Totodată, astfel cum rezultă din chiar denumirea dată lor de legiuitor, obligațiile fiscale accesorii au aceeași natură juridică cu aceea a obligațiilor fiscale principale, respectiv a impozitelor, taxelor, contribuțiilor și altor sume datorate bugetului general consolidat, neputând fi ignorate la momentul cuantificării prejudiciului de către instanța penală. Această concluzie reprezintă o aplicație a principiului *accessorium sequitur principale*.

Natura juridică distinctă a dobânzii legale prevăzută pentru raporturile de drept privat față de dobânda accesorie creanțelor fiscale a fost subliniată în literatura de specialitate, precizându-se că, deși dobânda din dreptul privat are câmp de aplicare în materia răspunderii civile delictuale, dobânda accesorie creanțelor fiscale este o sancțiune specifică dreptului public, aplicabilă în cadrul răspunderii de drept financiar, fiind o veritabilă sancțiune cu caracter fiscal, impusă în mod unilateral prin norme juridice imperative”⁸.

Așa fiind, „având în vedere relația dintre creanțele fiscale principale (impozite, taxe și alte contribuții datorate bugetului general consolidat) și cele accesorii (dobânzi, penalități și, după caz, majorări de

⁷ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 875 din 23 noiembrie 2015.

⁸ În acest sens, a se vedea și C. Roșu, A. Fanu-Moca, *Unele considerații în legătură cu dobânzile. Creanțele fiscale accesorii*, Dreptul nr. 6/2004, p. 68.

întârziere), dar și natura juridică a raportului dedus judecății, în soluționarea laturii civile a cauzei penale, instanțele urmează a acorda despăgubiri pentru prejudiciul cauzat reprezentând exclusiv accesoriile fiscale ale creanței fiscale principale, și nu dobânda legală caracteristică raporturilor juridice de drept privat prevăzută de Ordonanța Guvernului nr. 9/2000, respectiv Ordonanța Guvernului nr. 13/2011”.

În ceea ce privește momentul de la care încep să curgă accesoriile creanțelor fiscale, în aceeași decizie interpretativă, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că, având în vedere că „obligația de plată a taxelor și impozitelor se naște la data realizării activității, încasării venitului supus impozitării și devine scadentă la termenul prevăzut de lege, moment de la care autoritatea fiscală are dreptul de a percepe accesoriile creanței fiscale (...), stabilirea momentului nașterii acestor obligații de plată ca fiind situat la finalul procedurii judiciare (după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare) reprezintă o soluție eronată, deoarece presupune acoperirea doar parțială a prejudiciului cauzat creditorului fiscal prin întârzierea plății obligațiilor fiscale principale, cu excluderea perioadei cuprinse între data la care acestea au devenit scadente și data rămânerei definitive a hotărârii de condamnare și cu consecința exonerării parțiale și nejustificate a debitorului de plata unor daune-interese moratorii și a penalităților de întârziere”.

Cu referire la actele prin care se stabilește prejudiciul, astfel încât inculpatul să cunoască cuantumul acestuia în vederea realizării plății în condițiile art. 10 din Legea nr. 241/2005, Curtea Constituțională a reținut⁹ că, în ceea ce privește cuantumul prejudiciului cauzat, acesta „este cel care rezultă din actele dosarului, și anume din rechizitoriu sau din actele financiar-contabile existente la dosar. Nu se poate susține că prejudiciul cauzat ar avea un cuantum variabil în funcție de pretențiile pe care le avansează partea civilă la diferite termene de judecată și de modalitatea de calcul al acestora pe care o adoptă partea civilă. De asemenea, se reține că stabilirea *in concreto* a prejudiciului cauzat aparține în faza de urmărire penală procurorului de caz”.

În Decizia nr. 867 din 14 decembrie 2021, instanța de control constituțional a mai arătat că, „în egală măsură, probele nu au o valoare dinainte stabilită prin lege și sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză [art. 103 alin. (1) C. pr. pen.]. În cursul urmăririi penale, organul de urmărire penală poate dispune, în funcție de specificul fiecărei cauze, fie efectuarea unei expertize, fie efectuarea unei constatări tehnico-științifice. Astfel, efectuarea unei expertize se dispune când pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză este necesară și opinia unui expert [art. 172 alin. (1) din C. pr. pen.]. De asemenea, când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanță efectuarea unei constatări. Constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora [art. 172 alin. (9) și (10) C. pr. pen.]. Atunci când constată că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probe necesare și legal administrate, procurorul emite rechizitoriu prin care dispune trimiterea în judecată, dacă din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de inculpat și că acesta răspunde penal [art. 327 lit. a) C. pr. pen.]. Totodată, rechizitoriul cuprinde în mod corespunzător mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2) C. pr. pen., datele privitoare la fapta reținută în sarcina inculpatului și încadrarea juridică a acesteia, probele și mijloacele de probă, cheltuielile judiciare, mențiunile prevăzute la art. 330 și art. 331, dispoziția de trimitere în judecată, precum și alte mențiuni necesare pentru soluționarea cauzei [art. 328 alin. (1) teza întâi C. pr. pen.]. Așa fiind, din cele anterior expuse, Curtea observă că «prejudiciul cauzat» este un element ce va fi stabilit de către organul de urmărire penală pe baza probelor administrate în faza urmăririi penale și care se va regăsi în cuprinsul rechizitoriului. Aceasta cu atât mai mult cu cât în cazul săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 stabilirea unui prejudiciu determină corecta încadrare juridică a faptei săvârșite”.

⁹ Decizia nr. 1.084 din 8 septembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 665 din 6 octombrie 2009; Decizia nr. 1.594 din 26 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 32 din 15 ianuarie 2010.

Problema stabilirii cuantumului prejudiciului apare în faza de judecată atunci când este contestată valoarea acestuia stabilită prin rechizitoriu, având în vedere că instanța de judecată nu va putea să se pronunțe anterior soluționării cauzei asupra acestei chestiuni care reprezintă un element esențial al laturii civile, altfel existând riscul unei antepronunțări. Problema nu se rezolvă nici după soluționarea cauzei în prima instanță, în situația în care partea civilă formulează apel împotriva sentinței pronunțate în ceea ce privește latura civilă a cauzei, contestând întinderea prejudiciului stabilit de prima instanță.

În faza procesuală a judecării (atât în primă instanță, cât și în apel, dacă se contestă întinderea prejudiciului), semnificația concretă a noțiunii de „prejudiciu”, legată în mod indisolubil de cuantumul acestuia, devine discutabilă, mai ales în situația în care ne aflăm după momentul efectuării unei expertize fiscale prin care a fost diminuat cuantumul prejudiciului stabilit prin rechizitoriu. În legătură cu acest aspect, în literatura de specialitate¹⁰ s-a arătat: „Pe de-o parte, s-ar putea susține că suma de plată pentru beneficiul

art. 10 din Lege este cea stabilită prin rechizitoriu dat fiind faptul că acesta este actul ce stabilește limitele acuzației până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești care să stabilească alte aspecte. Pe de altă parte, s-ar putea susține că suma de plată va fi cea stabilită prin raportul de expertiză efectuat în fața instanței, în cazul în care acesta este mai mic, în virtutea principiului *in dubio pro reo*. Împărtășim această opinie având în vedere că, dacă în cauză există două probe, cu aceeași valoare, ce stabilesc două aspecte contradictorii, va prevala cea care indică elemente mai favorabile pentru inculpat”. Chiar dacă o astfel de susținere ar putea fi primită, în prezent ea nu are niciun suport procesual atât timp cât în procesul penal există principiul libertății aprecierii probelor, instanța de judecată urmând a se pronunța cu privire la toate aspectele de fond, inclusiv cu privire la întinderea prejudiciului, doar prin hotărâre. În acest context, având în vedere limita temporală stabilită pentru a se putea reține cauza reglementată de dispozițiile art. 10 din Legea nr. 241/2005 – „până la pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive” –, inculpatul va avea un risc procesual însemnat în situația în care va plăti prejudiciul stabilit prin expertiză (cu un cuantum mai mic) și nu prejudiciul stabilit prin rechizitoriu, instanța putându-i refuza beneficiul art. 10 din precitata lege într-o astfel de situație.

De lege ferenda, legiuitorul ar trebui în cuprinsul Legii nr. 241/2005 să reglementeze în mod clar care este actul procesual prin care se stabilește cuantumul prejudiciului la care face referire art. 10, în caz contrar, textul respectiv rămânând în continuare neclar, interpretarea dată de instanța de judecată penală noțiunii de „prejudiciu” fiindu-i cunoscută inculpatului abia după momentul pronunțării hotărârii penale definitive, moment la care acesta nu mai poate face nimic pentru a „reactiva” dispozițiile de favoare ale art. 10.

4. Concluzii. Prejudiciul este și rămâne un element esențial în cauzele de evaziune fiscală, legiuitorul legând de existența și întinderea acestuia mai multe consecințe juridice. Este corectă revenirea în textul art. 10 al Legii nr. 241/2005 la noțiunea de „prejudiciu”, care se regăsea și în varianta inițială a acestuia, prin renunțarea la utilizarea celei de „pretențiile părții civile”, care, așa cum a constatat și Curtea Constituțională, atrăgea consecințe serioase de neconstituționalitate în ceea ce privește dispozițiile acestui text normativ care reglementează cauza de reducere a pedepsei.

¹⁰ O. Lup, *Noile modificări ale legii în materia infracțiunilor de evaziune fiscală. Efectele plății prejudiciului în cursul procesului penal* (<https://www.universuljuridic.ro/noile-modificari-ale-legii-in-materia-infracțiunilor-de-evaziune-fiscală-efectele-platii-prejudiciului-in-cursul-procesului-penal>).